

Når barn blir alvorlig syke – hva kan psykologen gjøre?

Nasjonal konferanse i klinisk helsepsykologi 2016

Norsk Psykolog Forening, Oslo, 14-15 april

Trude Reinfjell

Førsteamanuensis/psykologspesialist
Psykologisk institutt, NTNU

NTNU

Det skapende universitet

Disposisjon

- Martin, 14 år
- BIO-PSYKO-SOSIAL sykdomsforståelse
- Utviklingsperspektivet
- Sårbarhetsfaktorer
- Hva kan psykologen gjøre?

Trude Reinfjell

Faglig fundament: BIO-PSYKO-SOSIAL sykdomsforståelse

- **Sykdoms-perspektivet**
Sykdommens art, fase og utvikling
- **Utviklings-perspektivet**
Barnets utviklingspsykologiske nivå og
fungering
- **Familie-perspektivet**
Familiens oppfatning og tidligere
erfaring, tapsopplevelser, helse.
Obs: søsken

Kronisk sykdom som risiko

- Barn med kronisk somatisk sykdom har 2-3 ganger større risiko for utvikling av psykiske, sosiale og familiære vansker

Avhengig av:

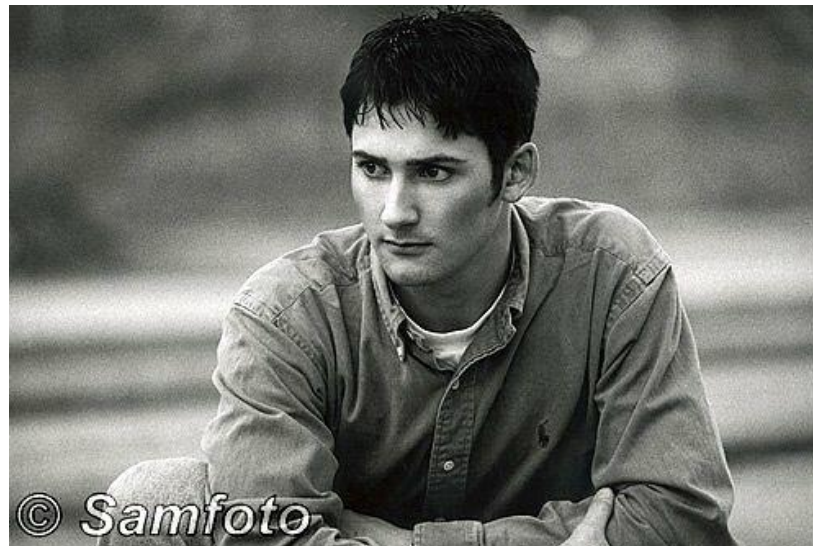
Type kronisk sykdom

- alvorlighetsgrad
- sykehusinnleggelseser
- antall, varighet
- behandling/prosedyrer

Individuelle og familiære forhold

(Diseth, 2006) **NTNU**
Det skapende universitet

Martin 14 år

Forhold som påvirker barns reaksjoner og tilpasning:

- Forhold ved barnet

- Alder og modenhet
- Temperament
- Livssituasjon og psykiske tilstand
- Tidligere erfaring

- Omsorgsmiljøet

- Foreldrenes psykiske helse
- Sosialt nettverk - familie, venner, skole, barnehage

- Situasjonsforhold

- Hvilket info barnet fikk
- Grad av åpenhet
- Barnets forståelse

Trude Reinfjell

Utviklingsperspektiv

- Barn utvikler seg i forskjellig tempo, med mange utviklingsoppgaver fra førskolealder og fram til voksen tilværelse
- Langvarig og alvorlig sykdom kan påvirke denne utviklingen på en rekke områder
- Sykdom må forstås og bearbeides i lys av barnets alderstrinn, samt utvikling og modenhet

Trude Rein fjell

NTNU

Det skapende universitet

Barn og kreft

- Årlig 140 nye tilfeller kreft hos barn <15 år
- Ca. 40 barn dør hver år
- Akutt Lymfatisk Leukemi (ALL) er den vanligste kreftformen hos barn
40 nye tilfeller i Norge per år
- Nye behandlingsformer har bidratt til at barn med ALL i dag har høy overlevelse (85%)

Trude Reinfjell

(Gustafsson et al 2007; Gatta et al 2009)

- ALL oftest diagnostisert hos barn i førskolealderen
- En sårbar fase mht barnets utvikling - fysisk, psykologisk og sosialt

Trude Reinfjell

- Barna gjennomgår langvarig og belastende behandlingsopplegg
- Behandling for ALL ca 2.5 år

Trude Reinfjell

- Barn i skole- og ungdomsalderen er også sårbare; både sykdom og pubertet skal takles

Trude Reinfjell

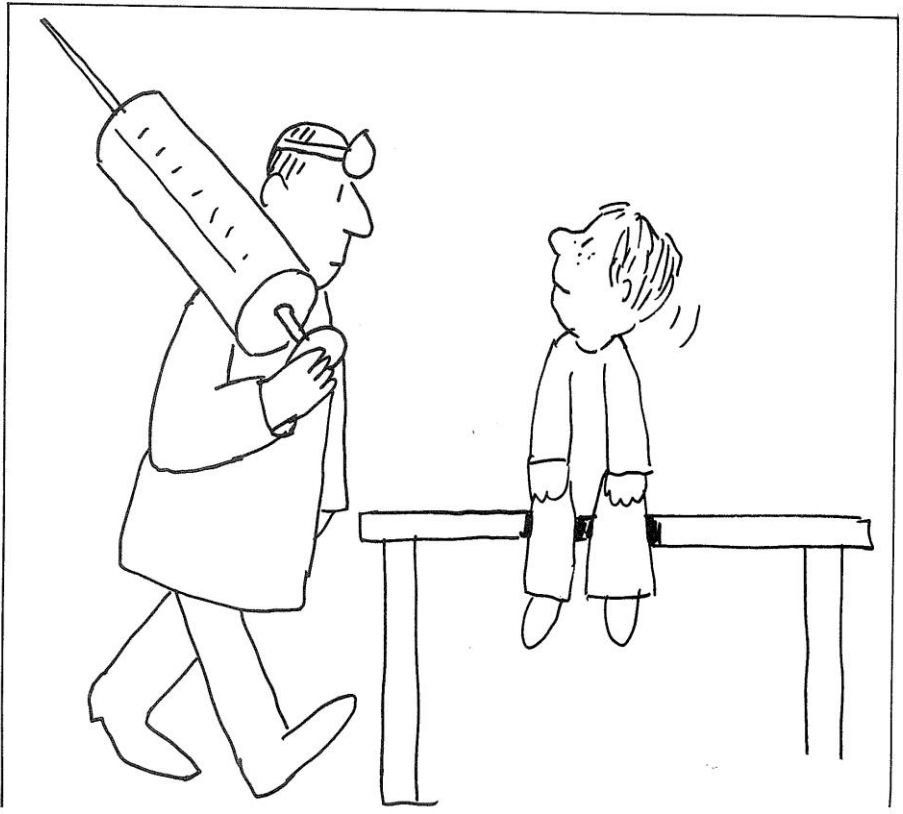
Fysiske og psykiske sårbarhetsfaktorer

- Smerter forårsaket av selve sykdommen
- Smerter utløst av behandlingen/medisinske prosedyrer
- Bivirkninger
- Svekket immunforsvar

Trude Reinfjell

Hva kan forsterke smerten?

- Tap av kontroll
- Selvbestemmelsen reduseres
- Naturlig bluferdighet krenkes
- Hvordan de voksne takler det

- Forandringer i kropp og utseende → endret kroppsoppfatning → påvirker barnas selvbilde
- Trussel om død – uvisshet
- Angst og nedstemthet kan forsterke den fysiske smerten

- Samspillet i familien forstyrres
- Forsterker problemer med løsrivelse
- Barnehage/skolefravær – det normale samspillet med andre barn forstyrres

Hva kan psykologen gjøre?

- Etablere trygge rammer – pos. atmosfære, kontakt og tillit
- Samtale med foreldrene og barnet
- Kartlegge barnets forhistorie (utviklingshistorie), eventuelle tidligere krise- eller traumehendelser

- Lytte aktivt til barnet for å skjønne hva det forstår om situasjonen (tanker, inntrykk, reaksjoner)
- Vær sensitiv for de temaene som kanskje ligger bak barnets spørsmål
- Gi informasjon som normaliserer reaksjoner

- La barna få nok informasjon til å kunne forstå
- Gi tid til tankemessig mestring
- Gi rom for håp

Trude Reinfjell

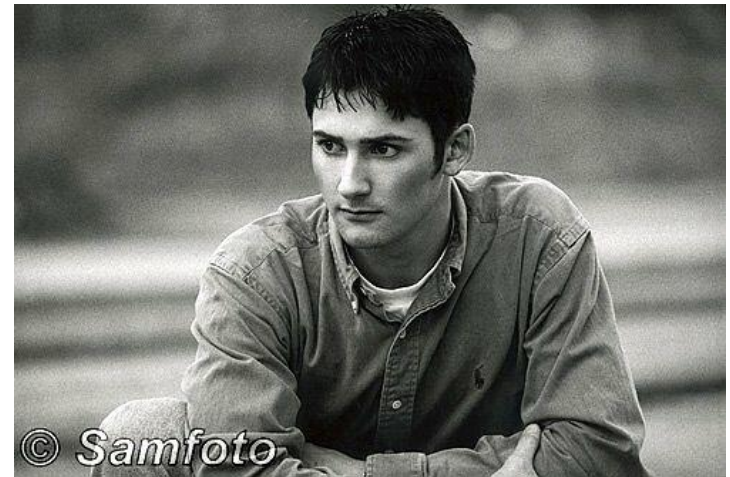
Nyttige behandlingstilnærminger og veiledning

- Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR)
- Narrativ eksponeringsterapi (NET)
- Kognitiv atferdsterapi
- Samspillsobservasjon (MIM)
- Foreldreveiledning/terapi

- Veilede leger og sykepleiere, annet helsepersonell
- Samarbeide med kommunen, eks Barne- og familietjenesten (BFT) og skole/barnehage

Hvordan hjelpe Martin?

- **Emosjonell ivaretagelse**
- **Info/forberedelse**
- **Forutsigbarhet**
- **Mestringsstrategier**
- **Foreldrestøtte**

Trude Reinfjell